

5. Milyen korlátozó intézkedéseket írtak elő a kitelepítésre várók számára? Mi volt ezen intézkedések célja?
6. Milyen vagyontárgyakat vihettek magukkal a kitelepítettek? Nézz utána, milyen reálértéke volt a kivitelre engedélyezett készpénznek! Mi történt a kitelepítettek ingó és ingatlan vagyonával?
7. Milyen emberi jogokat sértettek a fenti rendeletekkel az állam vezetői?
8. A német lakosság mely jogait állította helyre a kitelepítést megszüntető rendelkezés? Kaptak-e kárpótlást az elszenvedett sérelmekért a kitelepítettek?
9. Milyen feltételekkel térhettek vissza Magyarországra a Németországba áttelepítettek?

9. A KITELEPÍTETTEK SORSA

A) KÉNYSZERMUNKA

SZIGETVÁR VÁROS KATONAI PARANCSNOKÁNAK 3. SZÁMÚ PARANCSA

1944. december 28.

Parancs: a német származású és munkaképes személyeknek a közvetlen mögöttes területen végzendő közmunkára való mozgósításról.

A hadra kelt hadsereg 1944. december 22-i, a közvetlen mögöttes területen végzendő közmunkák megszervezéséről és elvégzéséről szóló, 0060. számú parancs értelmében elrendelem az összes német származású munkaképes személyek mozgósítását.

1. Minden német származású munkaképes személy mozgósítandó és jelentkezni tartozik: férfiak 16-tól 45, nők 18-tól 30 éves korig. [...]

2. A mozgósítottak vigyenek magukkal meleg felső ruhát, 2 pár hordható állapotban lévő lábbelit, 3 rend fehérneműt, ágyneműt és takarót, evőedényt és 15 napi élelmet. Az egész összsúlya nem haladhatja meg a 200 kg-ot fejenként [...].

B) INTERJÚ EGY HAZATÉRT KITELEPÍTETTEL

R. MARGIT (1919) *Babarc. Német anyanyelvű cseléd lány és napszámos idegenben, majd odahaza. „Bányamunkásnő” a Donyec-medencében. Felvétel: Babarc, 1987.*

A '44-es évet, a felszabadulást úgy éltük meg, hogy földbe vajt pincében vártuk, hogy mikor jönnek be az oroszok. Féltünk ezektől is, meg azoktól is, hogy őszinték legyünk. Mert hát ezek vittek, amit tudtak, a németek vittek, amit tudtak, és hát az oroszoktól is csak féltünk. Bajunk úgy nem történt semmi. Végigéltük, csak akkor, amikor kezdtek összeszedni a népeket, hogy elvi-gyék őket. Persze nekünk azt mondták, hogy csak kukoricát szedni megyünk a *Bácskába*. Három hétre vigyünk ruhát és élelmet. [...]

Elég az hozzá, hogy *Kiskunhalason* vagonírozattak be. Ott a pánccélos lakta-nyában voltunk, majdnem egy hétig. Onnan vagoníroztak be, és három hétig voltunk a vagonokban, marhavagonokban.

Hogyan voltak elhelyezve?

Feküdtünk a földön. A vagonok fele el volt rekesztve, mint afféle emeletes ágyak, és ott feküdtünk negyvenen, ötvenen összezsúfolva egy vagonba. Az egyik vérhast kapott, a másik már tifuszt az úton, úgyhogy sokan már betegen érkezünk oda három hét után.

Hová értek?

Liszicsanka (Liszicsanszk) nevű városba a Donyec mellett, a Donyec partján. Két napot pihentünk, és utána beosztottak munkára. Én mindjárt az első naptól kezdve bányába kerültem. Bányamunkára. De azt mondhatom, hogy még szerencsére. Nehéz volt a munka, nagyon nehezett kellett dolgoznunk, szemet is lapátoltunk, meg kavicsokat, meg hát a törmeléket, meg hát újjáépítettük a háború által összedült, vagy berobbantott bányát.

Amikor kiértünk, ami a legborzalmasabb volt, 35-36 fokos hidegben, de az épületek, amibe beraktak bennünket, se ablak, se ajtó, se semmi nem volt. Takarókat meg csak annyit vittünk, nem gondoltunk mi arra, hogy ilyen helyre kerülünk, egy-egy pokróc volt nálunk, meg egy-egy váltás ruha. Magunkra szedtünk mindent, amit csak lehetett, és ott is napokon keresztül nem a priccseken, hanem a földön aludtunk. Összebújtunk, hogy meg ne fagyjunk. [...]

Milyen volt a munka a tárnákban?

Hát mi oroszokkal és német hadifoglyokkal együtt dolgoztunk. Nehéz volt. Nem azt mondom, hogy hajtottak bennünket, mert hát csak azt követelték, amit tényleg lehetett. Az volt az egy szerencse mellette, hogy első osztályú ellátást kaptunk. Ugyanúgy kaptunk ellátást, mint az oroszok. Kivétel nem volt. Ugyanazt az ellátást kaptuk, csak hát az volt a probléma nálunk, hogy a lágérben főztek ránk, persze ott már levették a fölé. Mire mihozzánk került, mi már nemcsak azt kaptuk, ami nekünk elő volt írva, hanem hát jóval kevesebbet, de azért bírtuk. Aki egészségesen átvészelte, hát... Jól van, átéltük. Két és fél éven keresztül ott dolgoztam lent, ahol tüdő- és mellhártyagyulladás kaptam és avval feküdtem talán két hónapot, és akkor egy transzportba raktak, és elvittek Németországba. Ott maradtam még egy évig, és onnan úgy szöktem haza.

Ez hol volt?

Türingiában, *Almenhausen* nevű faluban. Az NDK-ban. Akkorjában telepítették ki innen a németeket, akkor kaptam az értesítést, hogy valószínűleg jönnek a szüleim is, de aztán ők itthon maradtak. Amikor ez tisztázódott, akkor én hazaszöktem.

Hogyan történt? Hogyan került Németországba a Szovjetunióból?

Odaszállítottak bennünket egy transzporttal, egy betegtranszporttal. Onnan már Németország volt a cél, mert, hogy mi németek vagyunk, minket németeknek ismertek el, és Németországba szállítottak bennünket. Ez '47 májusában volt. Ősszel pedig, akik ott maradtak még, azok már hazajöhettek. Azokat már hazahozták, de minket Németországba szállítottak. Egy egész szerelvényt és ott osztottak szét, szanaszét.

Hogyan élt Németországban?

Németországban akkorjában nem szívesen fogadtak bennünket, mert azok

is szegények voltak. Hát a háború után, el lehet gondolni, hogy ott is csak szegénység volt. Nem szívesen fogadtak. Én egy parasztszaládhoz kerültem és még hálát mondhatok az istennek, hogy tényleg, hát becsületesek voltak. Fölrüháztak és elláttak, amivel lehetett. Negyvenhét kilósan kerültem oda. Úgyhogy egy kicsit összeszedtem magam, és mikor már kicsit jobban voltam, ők is beláták, hogy nem az az életcélom, hogy ott maradjak. Otthonról hírt kaptam. Csak Ausztrián keresztül tudtunk levelezni. Én haza írhattam, de a szüleim nem írhattak. Előbb Bécsbe küldték, ott voltak rokonaink, azokhoz küldték a levelet, és azok küldték el nekem. Úgyhogy azokat a híreket kaptam, hogy anyám beteg. Apám beteg volt már, mielőtt elmentem. Gyomorfekélyes volt. Az öcsémről akkorjában még nem tudtak. Annyit tudtak, hogy a húgom Németországban van. Egyszer a húgom meg is látogatott engem. Átjött az NSZK-ból az NDK-ba, mert ő az NSZK-ban, amerikai megszállás alatt volt, egyszer meglátogatott. Egyre csak azokat a híreket kaptam, hogy anyám beteg, jó volna, ha hazajönnek. Így szöktem haza. [...]

Forrás: Dr. Füzes Miklós (szerk.): Modern rabszolgaság: magyar állampolgárok a Szovjetunió munkatáboraiiban. Budapest, 1990. 82–84.

1. Hogy nevezte a köznyelv az oroszok számára végzett kényszermunkát? Milyen ideológiai, illetve gazdasági megfontolások játszottak szerepet e rendszer bevezetésekor? Tudtak-e a kényszermunka rendszeréről a nyugati hatalmak, illetve a magyar hivatalos szervek?
2. Milyen munkákról tudósít a fenti két forrás? Nézz utána, még mi mindenre használták fel az oroszok az ingyen munkaerőt!
3. Milyen körülményekről számol be visszaemlékezésében az egykori cselédlnány? Milyen a visszaemlékezés hangvétele? Véleményed szerint milyen emberi tulajdonságok segítették a megpróbáltatások elviselését?

10. A MAGYAR–SZLOVÁK LAKOSSÁGCSERE-EGYEZMÉNY ÉS KÖRÜLMÉNYEI (1946–1947)

A) EGY FŐISPÁN JELENTÉSE

Külügyminiszter Úr!

Kassán és környékén a magyarok megfélemlítése, elhurcolása s kiutasítása minden demokratizmus megcsúfolásával továbbra is folyik. Hogy milyen terrorttal és az emberi jogok minő megcsúfolásával történik a sok visszaélés, abba betekintést nyerhetünk a mellékelt jegyzőkönyvből, melynek adataiból világosan látható ártatlan magyarok szenvedése és üldözése. Szomorú eset Balázs Pál vak hadirokkant családjának Jánokról történt kiutasítása 4 gyermekével, kik még annyi ingóságot sem hozhattak magukkal, mit az apró gyermekei elbírtak. Június hó 28-án 3 kassai magyartól a határon a csehszlovák katonák leszedték a ruhát, cipőt és minden ingóságaikat elszedve csaknem teljesen meztelesenül dobták át őket a határon. Az esetről a hidasnémeti határőrség vett fel jegyzőkönyvet.